

9 NOVEMBER

ISOC
INTERNATIONAL
SCIENTIFIC
ONLINE
CONFERENCES

INTERNATIONAL CONFERENCE IN

TURKEY

**THEORY AND ANALYTICAL
ASPECTS OF RECENT RESEARCH**

zenodo

OpenAIRE

doi digital
object
identifier

OPEN ACCESS

info.interonconf@mail.ru

www.interonconf.com

**TURKEY International scientific-online
conference:
"THEORY AND ANALYTICAL ASPECTS OF
RECENT RESEARCH"**

**Part 9,
NOVEMBER 9th**

COLLECTIONS OF SCIENTIFIC WORKS

ISTANBUL 2022

Abdullayeva Hulkar Mansurovna JAHOLATGA QARSHI MA'RIFAT	66
Кодирова М.Г Хайдарова М.Д ИНТЕГРАЦИЯ УРОКОВ ТЕХНОЛОГИИ С МАТЕМАТИКИ	69
Olloqova O'g'iljon Mamanazarovna O'QUV JARAYONIGA INTENSIV TA'LIM TEXNOLOGIYALARINI JORIY QILISHNING AHAMIYATI	73
Омонова Дилдора Негмуродовна КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ В ОБРАЗОВАНИИ РОДНОГО ЯЗЫКА	77
Farmonova Sevara Odilova Muhabbat Qodirova Saodat Abduraximovna "ZARBULMASAL" ASARIDAGI BOSH G'OYA	82
Музаффарова Нигинабону Курбанова Шоира Нарзуллаевна ИНТЕРАКТИВНЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ И ИХ ЭФФЕКТИВНЫЕ МЕТОДЫ	86
Kurbanova Shoira Narzullayevna TA'LIM OLUVCHILARNING MUSTAQIL VA IJODIY FIKRLASH QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH	91
Умурова Зарина Собир кизи Ражабова Нодирабегим Комиловна БЎЛАЖАК БОШЛАНҒИЧ СИНФ ЎҚИТУВЧИЛАРИ ТАДҚИҚОТЧИЛИК КЎНИКМАЛАРИНИ ТАДБИҒИ	95
Kurbanaliyeva Dilafruz Yusupova Khabiba Isabekovna Sadulloeva Makhfuza Gaybulloevna METHODS OF TEACHING LANGUAGE AND SPEECH IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS	103
Sayfullayev G'ulom Mahmudovich BOSHLANG'ICH SINFLARDA TABIIY FANLARNI O`QITISH VA TASHKIL ETISH	109
Maxmudova Ruxsora Navro'z qizi Tilavova Matlab Muhammedovna BOSHLANG'ICH SINF TEXNOLOGIYA DARSLARIDA TABIIY VA TURLI MATERIALLAR BILAN ISHLASH JARAYONLARI	118
Davlatova Zarina Alisherovna Sadirova Mashhura Hamzayevna Tilavova Matlab Muhammedovna BOSHLANG'ICH SINF TEXNOLOGIYA DARSLARIDA QOG'OZDAN AMALIY ISHLARNI TASHKIL ETISHNING MAZMUNI	122
Тилавова Матлаб Мухаммедовна ОБУЧЕНИЕ ТЕХНОЛОГИИ В НАЧАЛЬНОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ	127

“ZARBULMASAL” ASARIDAGI BOSH G`OYA****Qodirova Saodat Abduraximovna***Buxoro davlat universiteti katta o`qituvchisi*Odilova Muhabbat***Buxoro davlat universiteti talabasi***Farmonova Sevara***Buxoro davlat universiteti talabasi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Gulxaniy ijodiga mansub bo`lgan “Zarbulmasal” asarining tarixi va o`tmishimiz ya`ni o`sha davrning muammolari masallar asosida ochib berilgan. Insonlar xarakteri hayvonlarga majoziy tarzda ko`chirilib, ular o`rtasidagi munosabat asosida o`sha davrning muhiti yaqqol ko`rinadi. Asarning mazmuni, g`oyaviy yo`nalishi, bosh syujet yo`li, tarkibi, tili, uslubiy xususiyatlari haqida ma`lum tasavvur hosil qilinadi.*

Kalit so`zlar: *asar, sujet, mazmun, fikr, xarakter, qahramon, moziy, dialog.*

Abstract: *In this article the author tried to explain the history of the great written work “Zarbulmasal” by Gulxaniy and also gave facts about how Gulxaniy described and revealed the life problems of that period-the period of our past with the help of parables. The characters and manners of people were metaphorically transferred to animals and on the basis of the relationship between people the atmosphere of that time was obviously shown and revealed.*

Key words: *work(written work), plot(subject), content(meaning), idea, character(manner), hero, moral story, dialogue.*

Аннотация: *В этой статье рассказывается об истории произведения Гульхани «Зарбулмасал» и проблемах нашего прошлого, то есть того времени, основанных на притчах. Нрав человека аллегорически переносится на животных, и, исходя из отношений между ними, и хорошо видна среда того времени. Формируется определенное представление о содержании, идеологическом направлении произведения, основном сюжете, композиции, языке, методологических особенностях.*

Ключевые слова: *произведение, сюжет, содержание, идея, характер, герой, история, диалог.*

Janr xususiyatining murakkabligi, ya`ni uni na hikoya, na qissa, na masal, na hajviya deb alohida olingan biror adabiy janr qolipiga sig`dirib bo`lmasligining o`zi Zarbulmasalning originallik belgisidir. Asarda bu janr turlarining har biriga xos xususiyatlar, ifoda yo`llari (nasr, nazm, saj) aralashgan, qorishgan holda tiniq bir umumiy ohang yaratadi.

Zarbulmasal – maqsadni majoz yoʻli bilan ifodalashga qaratilgan hikoyatdir. Majoz boʻlganda ham, oddiy majoz emas, koʻp qavatli murakkab majoz bor bunda. Odam timsoli oʻrnida qushlarning harakatda boʻlishi birinchi majoz boʻlsa, ular tilidan Xolvoqi Misgar, Yodgor poʻstindoʻz singari kishilarning, Tuya, Chayon, Sangpoʻsht (Toshbaqa) singari hayvon-hasharot timsollarining har xil naql-rivoyatlar keltirib soʻz yuritishi – ikkinchi majoz, bu timsollar nutqida keltirilgan ifodalarning koʻchma maʼnolari – yana bir majoz – majoz ichidagi majozdir.

“Zarbulmasal”ning gʻoyaviy mazmuni. Kichik hajmli bu asarning mazmuni shu qadar keng koʻlamliki, unga nisbatan “mazkur asarning gʻoyaviy mazmuni nimadan iborat?” deb umumiy tarzda savol qoʻyishning imkoni yoʻqday. Asarning mohiyatini anglab yetmagan kishi matnning ayrim oʻrinlarini tushunmay qolishi, toʻgʻri yozilgan soʻz yoki jumlagacha shubha bilan yondoshish mumkin. Asarda mashhur Movarounnahr – Buxoroda Amiral – moʻminin Sayid Muhammad Umarxon buzgan yurtlar nomi sanab oʻtiladi. Adibning muddaosini tushunmaslik natijasida “buzgan” soʻzi bosma nusxalarga “tuzgan”, “turgan” qilib “tuzatib” olingan va u asar matnida keyingi yillargacha saqlanib kelgan. Asarning mazmunidan xabardor boʻlgan kishi “buzgan”ni toʻgʻri topmasa, “tuzgan”, “turgan”ni ham maqbul koʻrmagan boʻlar edi.

Gulxaniy bu asarni yozishga kirishgan paytda Qoʻqon xonligini uzoq vaqt qiynab kelgan bir siyosiy jumboq – Oʻratepa masalasi endigina oʻz yechimini topgan, Qoʻqondagi hukmdor toifalar Oʻratepani oʻziga qaratib olib oʻzlarini gʻolib hisoblab, Qoʻqon xonligini Buxoro amirligidan ustun koʻrayotgan yillar edi.

Buxoro bilan Qoʻqon xonliklari orasida bir tomoni Xoʻjand, ikkinchi tomoni Jizzaxgacha tutashgan Oʻratepa bekligi mavjud boʻlib, bu beklilik, tarixiy anʼanalarga koʻra, mustaqil davlat huquqi uchun kurashib kelar, xonlar esa strategik jihatdan muhim ahamiyatga ega boʻlgan bu viloyatni boʻysundirish uchun tinimsiz kurash olib boraradilar. Oʻratepa bekligi mustaqillikni bir muncha vaqt saqlab qolishga erishgan boʻlsa ham, koʻproq Buxoro izmida qolishga majbur edi. Qoʻqon xonligi markazlashib olganidan keyin Olimxon va Umarxonlar davrida Oʻratepani boʻysundirish uchun kurash boshlanadi. XIX asrning birinchi choragi davomida Qoʻqon xonlarining Oʻratepa uchun Buxoroga qarshi 20 martadan ortiq yurish qilgani tarixdan ayon. Oʻratepa qoʻrgʻoni Amir Umarxonning 1817 yilgi yurishlaridan birida ishgʻol qilindi. Biroq undan keyin ham bu yerda osoyishtalik yuzaga kelmadi. Zarbulmasalda Qoʻqon – Oʻratepa-Buxoro munosabatlariga doir ana shu tarixiy holat-siyosiy inqirozlar davri oʻz ifodasini topgan. “Movarounnahr –Buxoroda Amiral moʻminin Sayyid Muhammad Umarxon buzgan ...Rabot, Pushogʻar, Zomin, Bekobod, Xayrobod...” deb sanaganda adib Oʻratepa bekligini nazarda tutib gap qilgan edi.

Oʻzaro urushlar tufayli har ikki xonlikdagi ahvol bir-biridan ogʻir ekanini yaxshi koʻrib turgan chogʻida ham adibimizning oʻz xonligi yutuqlaridan, ayniqsa, uning hududi kengayganidan faxrlanmay qolishi mumkin emas edi. Shuning uchun ham asarda obrazlar tilidan Umarxon davrida mamlakat obod boʻldi, yangi shahar

andozasida yurtlar bino bo'ldi, bu yerdan boyqushbop vayronalar topilmaydi deb mubolag'a qilinadi. Buxoro haqida esa aksincha holni ko'ramiz. Ko'rqush tilidan hikoya qilinishicha, Buxoro amirligiga qarashli yurtlar (O'ratepa atrofi) Umarxonning bir yurishi bilan vayronaga aylanib ketgan. Agar Boyo'g'li rozi bo'lsa, qizining qalini uchun tilagan ming chordevorni Buxoro hududidan sanab berishi mumkin. Buxoroning bir tumanidan chordevor – "Chordevor (to'rt devor)" emas, "Hashtdevor (sakkiz devor)" desa ham topiladi. Ish oxirida ana shu yo'l bilan hal qilinadi ham. Boyo'g'li vakilning roziligi bilankuyov tomon qizning qalini deb Urgutdan boshlab Yangiqo'rg'on, Rabot, Pushog'ar, Eski Sabot, Mo'g'ul, Chakan, Firuz, Nishopur, Shahrison, Beshsaroy, Dehliyon, Itarchi, Mujun, Mang'it, Kenagas, Yangiariq, G'onchi, G'azondarak, Xrak, Xoja Tohir, Yaxoja Tohir, Yaxdon, Qizili, Kurkat, Bekobod, Xayrobodgacha bo'lgan vayrona yurtlarni solib beradi.

Yig'inda o'tirgan qushlarning hammasi Yapaloqqush vakilining mardligiga qoyil qolib turgan bir paytda qiz tomonning vakili Xayrobodga nisbatan e'tiroz bildirib qoladi. Sababi – "daryoga yovuq(yaqin)dir, Boyo'g'li xalqi suvdin e'tiroz etar, muni o'rnig'a Mug'ni soling", deydi. "Mug'"dan bu yerda O'ratepa ichidagi qal'a - Mug'tepa, ya'ni O'ratepaning o'zi ko'zda tutilyapti. "Xayrobodning o'rniga Mug'ni soling!" deyish bilan "Xayrobodning o'rniga O'ratepani bering!" demoqchi. Ayni o'sha tarixiy – siyosiy vaziyat nuqtai nazaridan qaraganda, bu gapda qanchalik tagdor mazmun borligini tushunish qiyin emas. Ushbu talab oldida kuyov vakili Ko'rqush: "Shoshmang, Mug'egasini mug' atvorlig'i bor, ya'ni berish yo'lini yo'qotibdir, mumsiklar af'oli ang'a maqbul va marg'ub tushubdir, mug'luq bo'lurg'a oz qolibdur, yana bir safarlik holi bor, kech kuzgacha ani ham solib bermog'ga man kafil", deb ishontiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Кодирова С. А. "Жанровые особенности" зарбулмасала" //современная наука: актуальные вопросы, достижения и инновации. – 2021. – С. 97-99.
2. Kodirova S. A. IDEOLOGICAL AND ARTISTIC FEATURES OF «ZARBULMASAL» //Theoretical & Applied Science. – 2020. – №. 10. – С. 318-320.
3. Abdurakhimovna K. S. Idealistic Study of Proverbs //International Journal on Integrated Education. – T. 3. – №. 11. – С. 201-202.
4. Kodirova S. A. Idealistic study of proverbs in "zarbulmasal" of gulkhani //Scientific reports of Bukhara State University. – 2021. – T. 5. – №. 1. – С. 170-179.
5. Saodat K. ANCIENT PROVERBS //European Scholar Journal (ESJ) ISSN. – С. 2660-5562.
6. Abdurakhimovna K. S., Dilchiroy A. Ancient Proverbs //European Scholar Journal. – 2021. – T. 2. – №. 4. – С. 95-99.

7. Қодирова С., Одилова М. ҚАДИМИЙ МАҚОЛЛАР ТАСНИФИ //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 6. – С. 1036-1040.
8. Abdurahimovna Q. S. “ZARBULMASAL”–MAQSADNI MAJOZ YOLI BILAN IFODALASHGA QARATILGAN NIHOYAT //БАРҚАРОРЛИК ВА ЕТАКЧИ ТАДҚИҚОТЛАР ОНЛАЙН ИЛМИЙ ЖУРНАЛИ. – 2022. – Т. 2. – №. 4. – С. 363-365.
9. Abdurakhimovna K. S. Poetics of Proverbs //EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION. – 2022. – Т. 2. – №. 2. – С. 303-307.
10. Abdurakhimovna K. S. Main Subject way of" Zarbulmasal" //EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION. – 2022. – Т. 2. – №. 2. – С. 286-290.
11. Yunusovna Y. S. METHODOLOGY OF FORMATION OF GRAPHIC SKILLS IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS //EUROPEAN JOURNAL OF MODERN MEDICINE AND PRACTICE. – 2022. – Т. 2. – №. 4. – С. 129-133.
12. Yunusovna Y. S. METHODOLOGY OF FORMATION OF GRAPHIC SKILLS IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS //EUROPEAN JOURNAL OF MODERN MEDICINE AND PRACTICE. – 2022. – Т. 2. – №. 4. – С. 129-133.
13. Хайдарова, М. Д. (2020). Способы реализации индивидуального подхода к начальному образованию. *European research*, 6, 64.
14. Olloqova, O. (2021). Эффективность Использования Информационно-Коммуникационных Технологий В Повышении Лингвистической Компетентности Учащихся На Уроках Родного Языка. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.Uz)*, 1(1).
15. Olloqova, O. (2022). ONA TILI DARSLARIDA O'QUVCHILARNING LINGVISTIK KOMPETENSIYALARINI TAKOMILLASHTIRISHDA TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING AHAMIYATI. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.Uz)*, 22(22).
16. Omonova, D. N. Methodical fundamentals of linguistic competence in language teaching based on integrative approach \\Middle European Scientific Bulletin. 2021.